

มาตรการช่วยเหลือการตลาดลำไยของรัฐบาล ปัจจุบันและอนาคต ครั้งที่ 7 :

การวางแผนการผลิตและการตลาดลำไย

วันอังคารที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2548

ห้องประชุม นคร ณ ลำปาง ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

เกษตรกรผู้ปลูกลำไย	จำนวน	38 คน
นักวิชาการ/เจ้าหน้าที่รัฐ	จำนวน	22 คน
รวมทั้งสิ้น		60 คน

ผู้จัดประชุม โครงการวิจัย ระบบสนับสนุนการวางแผนจัดการทรัพยากรเพื่อการเกษตรและบริการ ระยะที่ 1 ภาคเหนือ
ตอนบน : องค์ความรู้และยุทธศาสตร์ในระบบการผลิตไม้ผล

ผู้สนับสนุน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานการประชุม

1. แผนการปฏิบัติงานด้านการตลาดลำไยของสหกรณ์ชาวสวนลำไยภาคเหนือ

สหกรณ์ชาวสวนลำไยภาคเหนือ จำกัด มีเครือข่ายอยู่ในพื้นที่ 11 จังหวัด ตั้งเป้าหมายการกระจายไปยัง 60 จุด (กลุ่มของเครือข่าย) แต่สาขาที่มีศักยภาพพร้อมดำเนินการได้เพียง 30 จุด ซึ่งต้องพิจารณาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. เตาอบ ความพร้อมของเตาอบ ทั้งแบบใช้แก๊ส หรือเตาอบไอน้ำ รวมทั้งหาเครือข่ายเตาอบไอน้ำเพิ่มเติม ซึ่งจากการประเมินเบื้องต้น การอบลำไยด้วยเตาอบไอน้ำจะได้กำไรมากกว่าเตาอบแก๊สที่มีต้นทุนสูงกว่า
2. การเชื่อมโยงเตาอบกับสมาชิกของสหกรณ์โดยใช้พื้นที่อ้างอิง (การกระจายผลผลิตเข้าสู่จุดสาขาที่ใกล้แหล่งผลิตที่สุด)

ขณะนี้พบว่า สหกรณ์ฯ มีเตาอบไอน้ำ 100 ห้อง สามารถอบลำไยได้เพียง 1,000 ตันแห้ง ในหนึ่งฤดูกาล ซึ่งสหกรณ์ชาวสวนลำไยภาคเหนือ จำกัด เพียงแห่งเดียวไม่สามารถผลิตลำไยอบแห้งได้ทั้งหมดต้องมีการกระจายเข้าสู่เครือข่ายสหกรณ์ชาวสวนลำไยภาคเหนือ จำกัด ให้มากที่สุด

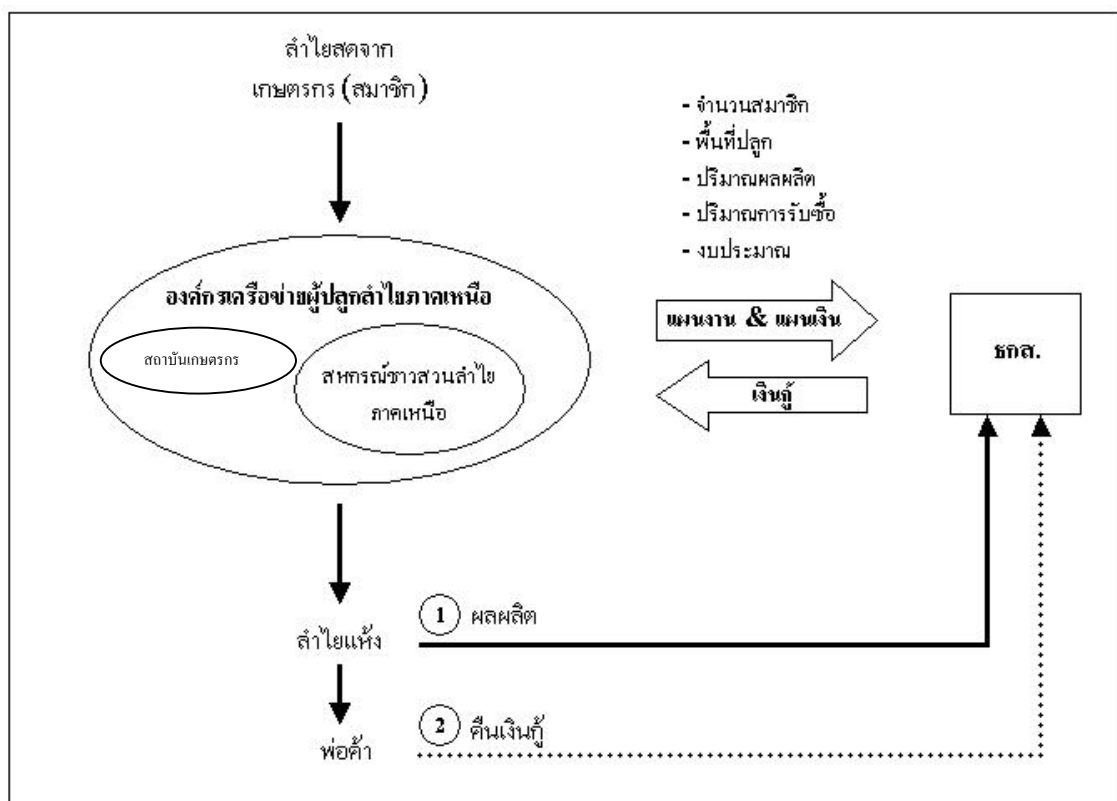
การกำหนดโควตารับซื้อผลผลิตต้องการข้อมูลที่แท้จริงของสมาชิก เพื่อประมาณการผลผลิต และกำหนดปริมาณรับซื้อของแต่ละสหกรณ์ ในปี 2548 นี้แต่ละสหกรณ์มีความพร้อมน้อย และจำนวนของสมาชิกในสหกรณ์ต่างๆ ยังไม่ชัดเจน

สหกรณ์ชาวสวนลำไยภาคเหนือ จำกัด มีเครือข่าย 30 จุด สมาชิก 3,500 ราย พื้นที่ปลูก 45,500 ไร่ (หรือ 910,000 ตัน) ให้ผลผลิตเฉลี่ย 1,500 กก./ไร่ คิดเป็นผลผลิตรวมประมาณ 68,250 ตันสด ซึ่งไม่สามารถนำมาแปรรูปเป็นลำไยแห้งได้ถึง 75,000 ตัน จึงต้องมีสหกรณ์อื่นเข้าร่วมดำเนินการด้วย ในขณะนี้ที่มีผู้ร่วมดำเนินการ ได้แก่ กลุ่มผู้ส่งออกผักผลไม้ (จอมทอง), สหกรณ์ผู้ปลูกลำไยภาคเหนือ จำกัด, สหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง จำกัด และสหกรณ์การเกษตรสารภี จำกัด โดยดำเนินงานภายใต้องค์กรเครือข่ายผู้ปลูกลำไยภาคเหนือ ครอบคลุมพื้นที่ 8 จังหวัด มีสมาชิกมากกว่า 200 ราย ทั้งในรูปแบบของกลุ่มและสหกรณ์ โดยให้กลุ่มเกษตรกร หรือเกษตรกรอิสระ เข้าร่วมกลุ่มสหกรณ์ เพื่อให้มีการบริหารจัดการองค์กรที่เข้มแข็ง สำหรับเกษตรกรที่ยังไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ใดสามารถสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์นั้นๆ ได้ในวันที่จำหน่ายผลผลิต ซึ่งจะช่วยให้เข้าสู่รูปแบบของสหกรณ์ภายใต้กรมส่งเสริมสหกรณ์ต่อไป

สำหรับกรณีเกษตรกร อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ที่เป็นกลุ่มเกษตรกร ไม่มีเตาอบ สามารถเลือกเข้าร่วมกับสาขาของสหกรณ์ชาวสวนลำไยภาคเหนือ จำกัด ใน จ.เชียงราย ได้ ซึ่งมีอยู่ 3 จุด ได้แก่ อ.แม่สรวย อ.พาน และ อ.เมือง

จากการสำรวจของกรมส่งเสริมสหกรณ์ พบว่า มีเกษตรกรจำนวนมากที่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มใด เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนมีความหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือ แต่สหกรณ์ฯ เสนอว่า ผู้ที่เข้าร่วมต้องเป็นสมาชิกและจำหน่ายเพียงสหกรณ์เดียว การเข้าร่วมโครงการตามมาตรการช่วยเหลือการตลาดลำไยของรัฐบาล ปี 2548 ที่ องค์การเครือข่ายฯ เสนอนั้น สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ต้องทำโครงการที่ระบุถึงแผน 2 ส่วน ได้แก่ แผนงาน และแผนเงิน (งบประมาณในการดำเนินการ) ซึ่งประกอบไปด้วย จำนวนสมาชิก พื้นที่ ผลผลิต ปริมาณรับซื้อ และงบประมาณที่จำเป็น นำเสนอให้กับ ธ.ก.ส. เพื่อนำไปจัดการซื้อลำไยสด หลังจากแปรรูปเป็นลำไยแห้งแล้วจึงส่งมอบให้กับรัฐบาลคล้ายกับมาตรการของสหพันธ์ลำไยไทย หรือขายผลผลิตแล้วคืนเงินให้ ธ.ก.ส. ดังแผนภาพที่ 1

ในแต่ละสหกรณ์ฯ ให้สำรวจขึ้นทะเบียนเตาอบทุกแบบ ทั้งของสหกรณ์และเอกชน สำหรับกลุ่มที่ไม่พร้อมจะมีเงินสนับสนุนในการยกระดับหรือศักยภาพในการบริหารจัดการ จำนวน 250 ล้านบาท (จะขอการสนับสนุนจากภาครัฐ) การประเมินความพร้อมของสถาบันเกษตรกรจะใช้เกณฑ์ หรือตัวชี้วัด เช่น เตาอบ พื้นที่ปลูก ผลผลิต ศักยภาพของแต่ละสหกรณ์ ที่ผ่านมามีการเสนอโครงการแล้วใช้เงินงบประมาณมากกว่าที่ตั้งไว้ (3,000 ล้านบาท ในปี 2548) จะมีการปรับลดโดยคณะกรรมการกลางเป็นผู้ตัดสิน ซึ่งสถาบันเกษตรกรไม่มีส่วนร่วมเป็นผู้ตัดสินด้วย

ภาพที่ 1 แผนการปฏิบัติงานด้านการตลาดลำไยตามแนวทางของสหกรณ์ชาวสวนลำไยภาคเหนือ

2. แผนการปฏิบัติงานด้านการตลาดของสหพันธ์ลำไยไทย

สหพันธ์ลำไยไทย จะจัดประชุมใหญ่ขึ้นใน 20 เมษายน 2548 ซึ่งจะได้นำเสนอผลการประชุมในการประชุมครั้งต่อไป โครงการที่เสนอโดยสหพันธ์ลำไยไทย กำหนดให้สหกรณ์เป็น “ผู้รับจ้างอบ” และทุกองค์กรมีสิทธิเข้าร่วมโครงการ ไม่เฉพาะสถาบันเกษตรกรเท่านั้น ยังรวมถึงกลุ่มเกษตรกรอิสระ กลุ่มแม่บ้าน อบต. และ อบจ. เป็นต้น โดยกลุ่มที่เข้าร่วม

ต้องยื่นความจำนงไปยังสหพันธ์ฯ แล้วจะลงทะเบียนและสำรวจข้อมูลความพร้อม สถาบันเกษตรกรทำหน้าที่ “รับจ้างอบ” และ “รับจ้างรวบรวมผลผลิต” ให้กับ ธ.ก.ส. ซึ่งจะทำหน้าที่คล้ายกับบริษัทปอเฮงในปีที่ผ่านมา กำหนดเป้าหมายให้รัฐบาลรับซื้อผลผลิตที่เกิดขึ้นทั้งหมดและทุกวัน สหกรณ์ทำหน้าที่เป็นผู้รับซื้อ ณ จุดรวบรวมผลผลิต โดยให้รัฐเป็นผู้จ่ายเงิน ซึ่งเกษตรกรจะได้ใบรับของเพื่อนำไปขึ้นเงินที่ธนาคารภายหลัง ซึ่งอาจจะเป็นธนาคารกรุงไทย หรือ ธ.ก.ส. หากสถาบันหรือองค์กรใดไม่มีศักยภาพในการอบเองให้จ้างกลุ่มแม่บ้าน สหกรณ์ หรือ เคาบเอกชนต่อไป

การทำงานในระดับกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรไม่ได้เป็นผู้ดูแลเป็นผู้รับจ้างรัฐบาล โดยมี ธ.ก.ส. เป็นเจ้าภาพ ซึ่งแนวทางจะคล้ายกับปอเฮงในปีที่ผ่านมาแต่ให้ ธ.ก.ส. เป็นผู้ดำเนินการเอง และขอให้รัฐบาลรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเช่าโกดัง ดังนั้นสหกรณ์ที่รับจ้างอบจึงจำเป็นต้องมีโกดัง และดำเนินการทั้งกระบวนการรวมถึงการตรวจสอบคุณภาพก่อนส่งมอบลำไยอบแห้งให้รัฐบาล

สำหรับราคาที่เสนอให้รัฐบาลรับซื้อจากเกษตรกรในปี 2548 นี้ เสนอให้รัฐบาลจัดตั้งองค์กรเฉพาะกิจร่วมกับสหกรณ์ พิจารณาจากต้นทุนเป็นหลัก เป้าหมายคือราคาที่แท้จริง เช่น จากการสำรวจของคุณนิกร พบว่า ลำไยมีต้นทุนการผลิตที่กิโลกรัมละ 15.05 บาท ดังนั้น ราคาที่เป็นไปได้มากที่สุดสำหรับ AA A และ B ได้แก่ 20 15 และ 10 บาท/กก. ตามลำดับ และมีราคาตลาดเกรดเฉลี่ยกิโลกรัมละ 15.25 บาท

การผลิตต้นลำไยสดในปี 2548

นโยบายของรัฐบาลปี 2548 นี้ จะเน้นการกระจายผลผลิตลำไยสด โดยสนับสนุนค่าขนส่งและเงินรับซื้อเพื่อส่งออกต่างประเทศ คาดการณ์ปริมาณผลผลิตลำไยในปี 2548 ประมาณ 500,000 ตันสด จะดำเนินการผลิตต้นดังนี้

- ส่งออกต่างประเทศ	200,000 ตันสด
- บริโภคในประเทศ	140,000 ตันสด
- บรรจุกะป๋อง	30,000 ตันสด
- อบแห้ง	70,000 ตันสด (ประมาณ 23,000 ตันแห้ง)
- ปล่อยให้เป็นไปตามกลไกตลาด	60,000 ตันสด

ทุกสหกรณ์มีส่วนช่วยในการกระจายลำไยสด เนื่องจากมีตลาดในมือ และร่วมกับพ่อค้าผู้ส่งออก ซึ่งมาตรการผลิตต้นลำไยสดมีต่อเนื่องมาทุกปี เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ง่าย ไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก และไม่มีขั้นตอนที่ก่อให้เกิดการทุจริต สิ่งที่รัฐควรทำ ได้แก่

- การรวบรวมสินค้า โดยจัดตั้ง “ตลาดกลาง” ในพื้นที่ ทำหน้าที่รวบรวมสินค้าแล้วส่งต่อ ซึ่งหากให้พ่อค้ารวบรวมจะมีข้อจำกัด หรือข้อกำหนดมากจนเกษตรกรเข้าไม่ถึงบริการ

- ให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพเป็นตลาดกลางเพื่อรวบรวมสินค้า โดยรัฐบาลสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเป็นเงินกู้ปลอดดอกเบี้ย หรือดอกเบี้ยต่ำ

สินค้าที่รวบรวมมา จะส่งต่อไปกับ 2 แนวทาง ได้แก่ SPV (ซึ่งอาจจะเป็นใครก็ได้) ส่งไปยังต่างประเทศ หรือพ่อค้าในประเทศเพื่อกระจายสินค้าต่อไป

ปัญหาในการจำหน่ายผลผลิตสด ได้แก่ ข้อมูลด้านราคา เกษตรกรไม่มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลผู้ซื้อ ราคารับซื้อ และตลาดรับซื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่จะรอให้มีผู้ซื้อมารับซื้อผลผลิตในสวน

สำหรับการกระจายลำไยสดในประเทศ มีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบ ส่วนกระทรวงพาณิชย์จะดูแลการกระจายไปตลาดต่างประเทศ ได้จัดให้มีการพบกันระหว่างผู้นำเข้าจำนวน 100 กว่าราย กับผู้ส่งออก ที่โรงแรมอิมพีเรียลแมงป่อง เมื่อ 19 เมษายน 2548 แต่สำหรับเกษตรกร/สหกรณ์ ถูกพิจารณาว่ามีศักยภาพในด้านการจัดการตลาดลำไยสดน้อยมาก

ในตลาดต่างประเทศ ไทยยังเสียเปรียบผู้ค้าในด้านข้อมูลราคา ผู้ส่งออกของไทยไม่สามารถทราบราคาล่วงหน้าได้ ประกอบการผู้นำเข้าและผู้ส่งออกมีมาตรฐานสินค้าที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดการกดราคา ณ ประเทศนำเข้า เช่น ราคาเกรด AA ที่ไทย 24 บาท/กก. ไปถึงจีนอาจลดเหลือ 18 บาท/กก. นอกจากนี้อายุการวางตลาดของลำไยสดก่อนข้างต้นยังมีผลต่อราคาด้วย

การกระจายลำไยแห้ง

พลเอกสัมพันธ อติปัติกระทรวงกลาโหม ได้ทำสัญญาซื้อขายลำไยแห้ง ปี 2546-47 กับประเทศจีน (ยังไม่เป็นทางการ) จำนวน 67,000 ตัน โดยให้ทยอยส่งไปจีนตั้งแต่ 6 เมษายน-5 ตุลาคม 2548 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 6 เดือน ซึ่งโดยปกติแล้ววงจรของลำไยแห้งของไทยตั้งแต่เริ่มอบจนกระทั่งเก็บเข้าโกดังสินค้าจะสิ้นสุดในเดือนกันยายน และตลาดลำไยแห้งของประเทศจีนจะเริ่มในฤดูหนาวตั้งแต่เดือนธันวาคม-มกราคม ดังนั้นลำไยแห้ง ปี 2546-47 ที่ส่งไปจีนในปีนี้จะไปมีผลต่อราคาลำไยแห้งปี 2548 ได้

- ลำไยแห้งตกค้างในปี 2546-47	67,000 ตัน (ตัวเลขจริง 47,000 ตัน)
- ประเทศจีนบริโภคลำไยแห้งปีละ	80,000 ตัน
- ลำไยแห้ง ปี 2548 คาดว่าจะมีประมาณ	75,000 ตัน
∴ จะสามารถส่งลำไยอบแห้งเข้าไปได้อีก	33,000 ตัน

ดังนั้น ถ้ามีการอบแห้งลำไย ปี 2548 ตามมาตรการที่เกษตรกรขอการสนับสนุนจากภาครัฐ คาดว่าในปีนี้จะมียำไยแห้งตกค้างประมาณ 42,000 ตัน ภาครัฐจึงพยายามผลักดันลำไยสดให้มากที่สุด ให้เหลือเป็นอบแห้งไม่เกิน 33,000 ตันแห้ง

บทบาทของภาครัฐ : สำนักงานสหกรณ์จังหวัด

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจะมีหน้าที่ดูแลสถาบันเกษตรกรทั้งหมด โดยมีกฎเกณฑ์และความพร้อมในการตรวจสอบ ความหมายของสถาบันเกษตรกร หมายถึง สหกรณ์ หรือ กลุ่มเกษตรกรเท่านั้น เนื่องจากเป็นกลุ่มนิติบุคคลตามกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางการเงินกับ ธ.ก.ส.

การดำเนินงานของสหกรณ์จังหวัดในปี 2548 ได้แจ้งให้ทุกสหกรณ์สำรวจสมาชิกโดยใช้เลขประจำตัว 13 หลัก ข้อมูลที่สำรวจ ได้แก่ พื้นที่ปลูก ผลผลิต อายุของลำไย (4-10 ปี หรือ 10 ปีขึ้นไป) เป็นต้น โดยกำหนดส่งข้อมูลครั้งที่ 1 ภายใน 10 เมษายน 2548 ครั้งที่ 2 ภายใน 31 เมษายน 2548 และครั้งสุดท้าย 31 พฤษภาคม 2548 ซึ่งถือเป็นการเตรียมพร้อมของหน่วยงานในขณะที่ยังไม่มีนโยบายชัดเจน

สรุป

- นโยบายของภาครัฐยังไม่มีชัดเจน แต่เป็นการแสวงหาทางเลือก ซึ่งทางเลือกอันดับแรก ได้แก่ การกระจายลำไยสดให้มากที่สุดโดยผ่านกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเปิดเวทีให้ผู้ส่งออกและผู้นำเข้าจากประเทศจีนเจรจา และตั้งเป้าหมายการส่งออกไว้ 200,000 ตันสด แนวทางดังกล่าวเป็นการผลักดันลำไยสดทั้งหมดโดยไม่ให้เกิดลำไยแห้ง เพื่อจะได้นำลำไยแห้งที่ค้างไว้ตั้งแต่ปี 2546-47 ส่งไปจำหน่ายให้หมด

- การเตรียมความพร้อมสำหรับลำไยอบแห้ง สหกรณ์ควรมีการสำรวจความพร้อมในการทำงานร่วมกับสถาบันเกษตรกรล่วงหน้าเพื่อนำเสนอข้อมูลให้กับ ธ.ก.ส. ทั้งนี้สหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร ต้องทำความเข้าใจกับสมาชิกในแต่ละมาตรการด้วย ในการกำหนดระยะเวลา การจัดการประชุม และการช่วยเหลือจาก ธ.ก.ส.

- การกำหนดราคาลำไยสดเกรด AA A และ B ที่กิโลกกรัมละ 16 13 และ 7 บาท ตามลำดับนั้น ไม่ได้สะท้อนความจริง เนื่องจากน้ำมันขึ้นราคา และถ้าเป็นไปได้หากมีการเจรจาอีกครั้งจะเสนอให้ปรับราคาเป็นกิโลกกรัมละ 20 15 และ 10 บาท ตามลำดับ